

Torah from Around the World

Misschien is de vraag naar het geloof in God niet zo belangrijk voor mij. Wat voor mij wel heel belangrijk is, is het verhaal dat wordt verteld en dat is verteld door meer dan honderd generaties Joden, duizenden jaren lang, en de macht die dat verhaal heeft in mijn leven en in dat van mijn familie.

Jonathan Safran Foer

Sjabbat 9 juli 2022/ 10 Tammoez 5782, Choekat, Bemidbar /Numeri 19:1 - 22:1

Tanach blz. 307 - 314

Haftara: Jehosjoea 13:1 - 14

Tanach blz. 457 -458

Vertaler: Channa Kistemaker

Commentaar: **Rabbijn Ilana Zietman** is geestelijk leider van Gather DC, een organisatie die Joodse twintigers en dertigers wil helpen een positieve verbinding met het jodendom te realiseren.

Oorspronkelijke Engelse tekst: <https://www.itsa.edu/torah/what-if-moses-was-supposed-to-hit-the-rock/>

Wat als Mosjé de rots wél moest slaan?

Wanneer we proberen om de beruchte aflevering "Mosjé-slaat-de-rots" in de sidra van deze week te begrijpen, stuiten we op een overweldigend aantal pogingen om uit te leggen waarom Mosjé (en Aharon) gestraft worden met het goddelijke besluit dat ze zullen sterven zonder het Beloofde Land binnen te gaan. Het is een perfect voorbeeld van "Draai het om en om, want alles zit erin" (Pirké Avot 5:22). Al dat uitleggende werk wordt op gang gebracht doordat Gods reden om Mosjé en Aharon te straffen hier bijzonder onduidelijk en daarom oneerlijk lijkt.

In hoofdstuk 20 van het boek Bemidbar/Numeri hebben de Jisraëlieten zojuist de woestijn van Tsien bereikt. Miriam sterft en de mensen zitten zonder water. Vervolgens liep het volk te hoop tegen Mosjé en klaagden ze bitter dat hij hen uit Egypte had geleid om in de woestijn te sterven. (Bemidbar 20:2-5)

Mosjé en Aharon wenden zich dan tot God, die hun zegt de staf op te nemen, tegen een rots te spreken en hem te bevelen water te leveren. Mosjé pakt de staf en roept samen met Aharon het volk bij elkaar en zegt: "Luister, opstandig volk, zullen we voor u uit deze rots water laten stromen?" (Bemidbar 20:10. Nadat Mosjé twee keer op de rots heeft geslagen, stroomt er water naar buiten. Maar God is niet blij met Mosjé en Aharon, en zegt: "Omdat jullie niet op Mij vertrouwd hebben, en in het bijzijn van de Jisraëlieten geen ontzag hebben getoond voor Mijn heiligheid, zullen jullie dit volk niet in het land brengen dat Ik het geef." (Bemidbar 20:12)

Wat de lezers hier in verwarring heeft gebracht en verontrust, is Gods onduidelijke verklaring voor wat Mosjé en Aharon verkeerd deden. Op welke manieren vertrouwden Mosjé en Aharon God niet? Wat zou het hebben betekend om ontzag te tonen voor Gods heiligheid in het bijzijn van het volk?

Het meest directe antwoord is dat Mosjé en Aharon door op de rots te slaan ongehoorzaam waren aan Gods instructie om tegen de rots te spreken. Dit is logisch en kan ons veel leren over het belang van het gebruik van onze woorden om verandering teweeg te brengen in plaats van fysieke kracht. Maar verschillende details bemoeilijken deze anderszins belangrijke uitleg.

Ten eerste, hoewel Mosjé lijkt af te wijken van Gods exacte instructies, werkt de verkeerde actie toch. Water komt in overvloed naar buiten. Had God Mosjé en Aharon (door associatie) hun incorrecte handelwijze niet kunnen laten zien door geen water te laten stromen? Ten tweede zegt God tegen Mosjé dat hij zijn staf moet opnemen voordat hij tot de rots spreekt. Dit is dezelfde staf die Mosjé opnam in het boek Sjemot/Exodus, en waarmee God bovennatuurlijke "tekenen en wonderen" in Egypte teweegbracht. Waarom zou Mosjé de staf nu nodig hebben als hij gewoon zou moeten spreken? Ten derde, en het meest verbijsterend, is dat er een bijna woord-voor-woord parallel verhaal is in Sjemot, waar God

Mosjé expliciet beveelt om op een rots te slaan om water te krijgen voor een klagend volk. (Sjemot 17:1-7) Waarom zou God Mosjé en Aharon niet opdragen hetzelfde te doen?

Ik ga me concentreren op wat ik zie als het meest gecompliceerde punt, het twee keer vertellen hoe Mosjé op een rots slaat voor water.

Voor sommige commentatoren worden de parallelle verhalen opgevat als afzonderlijke chronologische gebeurtenissen, waarvan de verschillen in de loop van de tijd worden verklaard. Volgens Rasji zijn er veertig jaar verstreken tussen de rots-verhalen van Sjemot en Bemidbar. Tegen de tijd dat we in Bemidbar aangeland zijn, hebben Mosjé en Aharon te maken met de volgende generatie Israëlieten. (zie Rasji over Bemidbar 20:1) De interventie die nodig was voor hun ouders was nadelig voor deze nieuwe generatie, aan wie een andere manier moest worden getoond om hun doelen te bereiken. Hierover schrijft Aviva Zornberg: "Wat ooit een effectief leermiddel was, moet nu worden vervangen door het gebruik van taal . . . wat God wil, is de mensen opvoeden voor hun nieuwe leven na de woestijn in het Beloofde Land, en voor de gebruiken die hen in staat zullen stellen om organisch in een nieuwe plaats en tijd te leven."

Misschien waren Mosjé en Aaron niet de juiste leiders om het volk naar het Beloofde Land te brengen, omdat ze niet konden begrijpen hoe ze op de behoeften van een nieuwe generatie moesten reageren, een uitdaging waar ik zelf voor sta als rabbijn die millennials bedient en, zeer binnenkort, Generatie Z. Misschien lukte het hen niet ontzag voor Gods heiligheid te tonen, doordat ze hun gewoontes niet konden veranderen.

Deze uitleg vereist echter nog steeds dat we raden wat God bedoelt met "vertrouwen" en "ontzag tonen voor Zijn heiligheid", en kan ons nog steeds doen afvragen of de actie van Mosjé zo'n flagrante overtreding was dat het pensionering door overlijden verdiende.

Lang voordat er bijbelkritische interpretaties van de Tora waren (die meerdere versies van dezelfde aflevering meestal verklaren als zijnde het resultaat van verschillende menselijke auteurs en/of redacteuren), suggereerde middeleeuwse commentator Bechor Sjur (Joseph ben Isaac Bechor Sjur, Frankrijk, 12e eeuw) dat de twee rots-verhalen één en dezelfde zijn. Aangezien hij de overbodigheden in de tekst eerder als doelbewust dan als toevallig beschouwde, suggereerde hij dat het verhaal zich in Bemidbar afspeelt, maar eerder in Sjemot wordt genoemd om te anticiperen op de vragen van de lezer over hoe de Jisraëlieten in staat waren om water in de woestijn te vinden.

De gedurfde implicatie van het feit dat de twee verhalen verschillende versies van dezelfde gebeurtenis zijn, is dat Mosjé (en Aharon) niet echt gestraft worden voor het slaan op de

rots, omdat God hen juist had gezegd dat te doen! Het was altijd de bedoeling dat Mosjé op de rots zou slaan!

In plaats daarvan worden ze gestraft omdat ze het Goddelijke niet als de ware bron van water erkennen. In een commentaar op Devariem, waarin Gods uitleg staat voor het straffen van Mosjé en Aharon, schrijft Bechor Sjur: " 'Want jullie toonden geen ontzag voor Mijn heiligheid' (Devariem 32:51) - want jullie hebben de Jisraëlieten niet uitgelegd dat Ik hen het water gaf , maar in plaats daarvan zeiden jullie zullen we voor u uit deze rots water laten stromen?'" (Bemidbar 20:10). Waar de twee leiders in de fout gingen, was dus in de woorden die ze spraken toen ze op de rots sloegen, niet in het slaan zelf.

Als het erom gaat te bedenken wie het volk naar de volgende cruciale fase van hun reis moet leiden, besluit God dat het niet langer Mosjé en Aharon kunnen zijn. Toen ze er niet in slaagden de mensen (of erger nog: zichzelf) eraan te herinneren dat hun macht afkomstig was van iets groters dan zichzelf, gedroegen ze zich meer als farao's dan als Gods profeten.

Dit fascinerende vertellen en navertellen van de rots-verhalen kan ons leren op onze hoede te zijn, zelfs voor geliefde leiders die - al dan niet opzettelijk - de eer opeisen voor alles wat ze bereiken, terwijl ze de schijnbaar onzichtbare bronnen van steun om hun doelen te bereiken niet erkennen. Elke grote leider heeft begeleiding, inspiratie en helpende handen nodig. In een wereld waar het acceptabel of zelfs gewaardeerd is om schijnbaar volledig onafhankelijk te handelen, bewijzen we onszelf en onze gemeenschappen een slechte dienst als we de menselijke en goddelijke bronnen achter ons werk niet vertrouwen, verheffen en heiligen. Als dit waar was voor grote leiders als Mosjé en Aharon, hoeveel te meer zou het dat voor ons moeten zijn.